

Lättläst sammanfattning

Åtgärder mot fusk och fel med assistansersättning

Det här har utredningen undersökt

Assistansersättningen är till för att ge alla människor möjlighet att vara med i samhället som alla andra, också de personer som har funktionsnedsättning. Assistansersättning betalar personlig assistent till de personer som behöver det.

Utredningen har undersökt

- olika sätt att fuska med assistansersättning och vad fusk kostar
- olika sätt att använda assistansersättning fel och vad det kostar
- hur Försäkringskassan handlägger assistansersättningen
- hur kontroll av assistansersättning fungerar
- varför statens kostnader för assistansersättning ökar.

Problem som utredningen funnit

Reglerna om assistansersättning är otydliga. En del regler och bestämmelser är svåra att tolka. Handläggare kan därför ta olika beslut för att de läser reglerna olika.

Utredningen visar att det är enkelt att fuska och att det finns flera sätt att fuska på. Det är också liten risk att en person som har fuskat blir upptäckt.

Det går att fuska till sig mycket pengar och det är svårt att upptäcka fusket. Det finns personer som organiserar fusket för att få pengar. Personer som inte har en seriös verksamhet känner sig lockade att fuska med assistansersättning.

Folk som fuskar är ofta en liten grupp, till exempel en familj eller nära vänner. På så vis kan de fortsätta att fuska utan att myndigheterna upptäcker fusket. Personer som fuskar, säger att de ger assistans fler timmar än vad de egentligen gör och tjänar mycket pengar på fusket.

Utredningen visar att en stor del av de pengar som ska gå till assistansersättning inte används på rätt sätt. Utredningen visar att det finns flera anledningar till att pengarna används på fel sätt: Några personer fuskar och får mer pengar än de ska ha. Handläggarna, som utreder vem som ska ha assistansersättning gör ibland fel, och betalar ut pengar felaktigt. Fusket kostar staten mycket pengar.

Ökade kostnader för assistansersättning

Sedan år 1994 har kostnaderna för assistansersättning ökat mycket.

Att kostnaden för assistansersättning har ökat beror mest på att de personer som har ersättning nu får ersättning för fler timmar än de tidigare fick.

Det beror också på att många fler har hjälp mer än 24 assistanstimmar per dygn. Det betyder att personen har två assistenter samtidigt.

Sättet att beräkna ersättningen på gör att många försöker få rätt till fler assistanstimmar.

Fler personer än vad staten trodde har hög ersättning.

Barn mellan 0 och 15 år får mer assistansersättning än vad man tidigare trodde.

Utredningen visar också att det är stora skillnader i kostnaden för assistansersättning i olika regioner i Sverige. Skillnaderna kan inte bara bero på att personer har olika levnadsförhållanden i de olika regionerna. Man behöver veta mer om varför det är så stora skillnader mellan regionerna. Utredningen har inte haft möjlighet att ta reda på det i den här utredningen, men det är väldigt viktigt att få ett svar på den frågan.

Utredningen visar hur kostnaderna för assistansersättning har ökat

och att det finns stora risker
att de pengar som är till för assistansersättning
används på ett felaktigt sätt.

Försäkringskassan har varit mer koncentrerad på
att göra snabba utredningar
än att kontrollera och följa upp utredningar och beslut.
Därför måste Försäkringskassan arbeta
på ett bättre sätt.

Vad kostar fusk och fel?

Utredningen tror att mellan 9 och 15 procent
av de utbetalda pengarna år 2010
för assistansersättning beror på fusk eller
har betalats ut felaktigt.

Staten och kommunen
har delat ansvar för kostnaderna
för insatser till personer med funktionsnedsättning.
Ibland får staten betala för vård och omsorg
som skulle betalas av kommun eller landsting.
Det är ett problem som kallas övervältring.

Utredarna tror att mellan 13 och 18 procent
av de utbetalda pengarna år 2010 är överutnyttjad ersättning
eller att de utbetalda pengarna är övervältring.
Överutnyttjad ersättning betyder att någon har fått
ersättning för mer assistans än vad personen behöver.

Kostnaderna för assistansersättning kommer
att fortsätta öka men utredningens förslag gör att
ökningen inte går lika snabbt som tidigare.

Varför är problemen allvarliga?

LSS-reformen har hjälpt personer med svår funktionsnedsättning
att få ett bättre liv med större frihet
och möjlighet att själv bestämma över sitt liv.

Därför är det särskilt tråkigt att vissa personer
har gjort ekonomiska brott
och fått pengar för personlig assistans
när de inte har rätt till sådan ersättning.

Personer som har rätt till assistansersättning

kan känna att andra personer tror
att de också har gjort ett brott
även om de har rätt till sin ersättning.

Därför ger utredarna förslag på förändringar
som ska minska de felaktiga utbetalningarna
och öka kontrollerna
så att rätt personer får den assistansersättning de ska ha.

Utredningen ger förslag på
hur myndigheterna bättre ska kunna kontrollera
att de betalar ut rätt ersättning.
Utredningen ger också förslag på
hur myndigheterna kan samarbeta bättre
och bättre handlägga varje ärende
om assistansersättning.

Utredningens förslag

Förslag om myndigheter

Försäkringskassan ska arbeta bättre
när de gör utredningar om assistansersättning.

De måste bli duktigare på att se
vad varje enskild person behöver för hjälp.
Färre handläggare än nu
ska ha hand om nya ansökningar av assistansersättning.
Om färre personer arbetar med att utreda
behovet av assistansersättning
kan handläggarna bli duktigare och göra bättre bedömningar.
Det är viktigare
att handläggarna gör en bra utredning
än en snabb utredning.

Försäkringskassan ska få pengar
så att de kan betala konsulter eller specialister
om de behöver hjälp med utredningar.

Försäkringskassan ska också få pengar
för att utveckla IT-system.
Då de kan bli duktigare på att göra utredningar
och kontrollera att de betalar ut rätt pengar
till de personer som får assistansersättning.

Försäkringskassan måste få bättre möjlighet att kontrollera
de personer som söker assistansersättning.
Då kommer färre personer att fuska
eftersom de är rädda för att bli upptäckta.

Försäkringskassan måste bli bättre på att själva upptäcka fusk så att de inte behöver lita på att andra personer anmäler att någon fuskar.

Försäkringskassan ska kontrollera vart annat år om brukaren fortfarande behöver samma hjälp. Försäkringskassan ska också kontrollera vilka assistenter som hjälper brukaren och vid vilka tider brukaren får hjälp för att se att ersättningen används på ett bra sätt.

Myndigheterna ska enkelt kunna kontrollera vem som ger personlig assistans och vem som får betalt för att ge personlig assistans.

Det behövs en anmälningsskyldighet för att lättare upptäcka fel och för att myndigheterna ska kunna samarbeta bättre. Så här fungerar anmälningsskyldighet: Försäkringskassan och kommunerna ska anmäla till Socialstyrelsen om sådant som kan påverka tillståndet att ge assistans. Kommunen ska anmäla till Försäkringskassan om sådant som påverkar en persons rätt att få assistansersättning.

Försäkringskassan får bättre möjligheter att kontrollera personliga assistenter och assistansanordnare hos Skattemyndigheten. Försäkringskassan ska ha ett system för hur de gör kontrollerna. De ska inte bara göra kontroller om de misstänker att någon har gjort ett fel.

Förslag om utbetalningar

Det ska bara gå att betala ut assistansersättning till: personen som får assistans, till kommunen eller till en assistansanordnare som har ett giltigt tillstånd.

Om en brukare fått fel ersättning och pengarna betalats ut till någon annan kan den personen behöva betala tillbaka pengarna.

Den som vill ha pengar i efterhand,
efter att de har fått assistans,
måste i förväg ha berättat vem som ska vara
personlig assistent.
Han eller hon måste också ha berättat vilka tider
assistenterna har arbetat.

Förslag om de som anordnar personlig assistans

Personer och företag som arbetar med verksamhet enligt LSS
ska kunna visa att de passar för arbetet.

De ska kunna visa att de är bra på sitt arbete
och att de är bra på att sköta sin ekonomi.

Assistansanordnare ska lämna uppgifter till Försäkringskassan
om de personliga assistenterna och om annat som
kan vara viktigt för Försäkringskassan att veta.

Förslag om assistenterna

Det ska bli nya regler för
vem som kan bli personlig assistent.
Assistenten får inte vara god man,
förvaltare eller ombud för den försäkrade, brukaren.
Den personliga assistenten ska vara 18 år eller äldre.
Den personliga assistenten
får inte vara för sjuk eller för gammal
för att kunna göra ett bra arbete.
Den personliga assistenten ska bo
i ett av länderna i EU
eller i ett av länderna som är med i EES.

Om den personliga assistenten är en nära anhörig
eller bor tillsammans med brukaren
gäller särskilda krav för att få bli assistent.
Personen ska antingen vara anställd av kommunen
eller så måste brukaren säga ja till att
en handläggare gör kontroller i hemmet.
Om brukaren säger nej till kontroller i hemmet
kan ersättningen bli mindre
eller i vissa fall tas bort.